

SZAKDOLGOZAT

Hornyák Nikoletta

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

Gazdálkodási és menedzsment alapképzési szak

A költségvetési túlterheltség és az államadósság

Gazdasági okok és kezelési lehetőségek

Belső konzulens: Dr. Dedák István

Belső konzulens

intézete/tanszéke: Agrár- és Élelmiszergazdasági
Intézet, Közgazdasági és Természeti Erőforrások
tanszék

Készítette: Hornyák Nikoletta

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	3
1.1	A téma fontossága és relevanciája.....	3
1.2	A kutatás célja és feladatai	3
1.3	A kutatás módszertana.....	4
1.4	A dolgozat felépítése	4
2.	A költségvetési deficit és államadósság fogalmának bemutatása	5
2.1	A költségvetési deficit fogalma	5
2.1.1	A költségvetési deficit számításának módszerei	6
2.2	A költségvetési deficit és a GDP viszonya.....	7
2.3	Az államadósság fogalma.....	8
2.4	Az államadósság típusai	9
2.5	Az államadósság és a költségvetési deficit közötti kapcsolat.....	10
3.	A költségvetési deficit és államadósság keletkezésének okai.....	11
3.1	Makrogazdasági tényezők	11
3.2	Gazdasági növekedés lassulása	11
3.2.1	Magas munkanélküliség és szociális kiadások növekedése.....	12
3.3	Politikai döntések és költségvetési politika.....	14
3.3.1	Kormányzati kiadások és adócsökkentés	14
3.3.2	A választási ciklusok hatása a költségvetési politikára	16
3.4	Nemzetközi tényezők és válságok.....	17
3.5	Pénzügyi válságok és globális gazdasági hatások.....	17
3.5.1	A devizaárfolyamok ingadozása és külföldi eladósodás.....	18
4.	A költségvetési deficit és államadósság gazdasági következményei.....	19
4.1	Infláció és pénzügyi instabilitás	19
4.1.1	A deficit és az infláció közötti kapcsolat.....	19

4.1.2	A magas államadósság hatása a pénzügyi piacokra	22
5.	A kamatköltségek növekedése és a vállalati szektor	23
5.1	A nemzetközi hitelminősítők szerepe	23
5.2	Társadalmi és politikai következmények	25
5.2.1	A költségvetési hiány és államadósság hatása a közszolgáltatásokra	25
5.2.2	Politikai instabilitás és társadalmi feszültségek	29
6.	A költségvetési deficit és államadósság csökkentésének lehetőségei	30
6.1	Költségvetési megszorítások	30
6.1.1	Állami kiadások csökkentése	30
6.2	Adópolitikák és bevételek növelése	31
6.2.1	Adóemelés és adócsalás elleni küzdelem	32
6.2.2	Az adóalap bővítése és adópolitikák reformja	33
6.3	Nemzetközi segítség és adósságkezelés	34
6.3.1	Nemzetközi pénzügyi intézetek szerepe	34
6.3.2	Adósságütemezés és részleges elengedés	36
7.	Következtetések és javaslatok	37
	Irodalomjegyzék	39
	Ábrajegyzék	41
	Táblázatok jegyzéke	41

1. Bevezetés

1.1 A téma fontossága és relevanciája

A költségvetési deficit és az államadósság a gazdaságpolitika egyik legmeghatározóbb köre. A 21. század egyik legnagyobb kihívását is magában hordozzák, a globális pénzügyi válságok, egészségügyi járványok, háborúk vagy az inflációs nyomás teljesen más értelmezésbe helyezi. A kormányzatok világszerte kénytelenek egyre jobban beleavatkozni a gazdaság működésébe, ami a költségvetési hiány és az államadósság gyors emelkedését eredményezte.

Hazánkban az elmúlt években az államadósság szintje meghaladja a Maastrichti kritériumban lefektetett 60%-os arányt, ehelyett 70-80%-os arányt ért el. A Magyar Nemzeti Bank által közölt adatok szerint 2025 I. félévében 76% volt. Az államadósság kamatterheinek fizetése, a nemzetközi hitelminősítők értékelése jelentős befolyással rendelkezik a gazdasági megítélésre és a mozgástérre.

A téma aktualitása megjelenik a költségvetési politika mindennapi döntéseiben- a választási ciklus közeledtével történő kiadásnövekedés, adócsökkenések- rövidtávon gazdaságélénkítő hatással rendelkeznek, ám hosszú távon ez nem feltétlen mondható el. Ezen kérdések miatt a költségvetési egyensúly kérdése ma is központi témája a gazdaságpolitikai vitáknak és az elemzéseknek.

1.2 A kutatás célja és feladatai

Kutatás célja bemutatni milyen kölcsönhatásban állnak a gazdasági, politikai, társadalmi tényezők a költségvetési deficit és államadósság mértékével, továbbá egy át fogó képet kíván adni a dolgozatom a magyar államháztartásáról, különösen a kiadások és bevételek alakulásáról és az adósságfinanszírozásról. Vizsgálataim kiterjednek a deficit gazdasági következményeire és a külföldi befektetők megítélésére.

A kutatás fő feladatai:

- az államháztartási egyensúly makrogazdasági összefüggéseinek feltárása,
- az államadósság szerkezetének és finanszírozási módjainak bemutatása,

- a költségvetési hiány gazdasági és társadalmi hatásainak elemzése,
- a deficit csökkentését célzó lehetséges gazdaságpolitikai eszközök bemutatása,
- valamint a magyar adósságkezelés nemzetközi összehasonlítása.

1.3 A kutatás módszertana

A dolgozat szekunder kutatásokon alapul, amelyben hazai és nemzetközi szakirodalmakat, statisztikai adatokat és gazdaságpolitikai elemzések kerülnek feldolgozásra, többek között a Központi Statisztikai Hivatal, MNB, Eurostat és a Nemzetközi Valutaalap forrásai jelennek meg. A dolgozatban szereplő grafikonok, táblázatok, képletek mutatják meg a pénzügyi folyamatokat és azok összefüggéseit, melyekből egyesek saját szerkesztésűek.

1.4 A dolgozat felépítése

A dolgozat öt fő fejezetből épül fel:

- Az első fejezet a bevezetést tartalmazza, amely ismerteti a téma aktualitását, a kutatás célját, módszertanát és szerkezetét.
- A második fejezet bemutatja a költségvetési deficit és az államadósság fogalmi, elméleti alapjait, valamint a fiskális politika szerepét.
- A harmadik fejezet a költségvetési deficit és az államadósság gazdasági következményeit vizsgálja, különös tekintettel az inflációra, a gazdasági növekedésre és a versenyképességre.
- A negyedik fejezet a társadalmi és politikai hatásokat elemzi, kiemelve a közszolgáltatások finanszírozását és a politikai instabilitás kérdését.
- Az ötödik fejezetben kerülnek bemutatásra a deficit és az államadósság csökkentésére irányuló gazdaságpolitikai lehetőségek és javaslatok.

2. A költségvetési deficit és államadósság fogalmának bemutatása

2.1 A költségvetési deficit fogalma

Az államháztartás költségvetési egyenlegében akkor alakul ki költségvetési deficit, ha bevételeit meghaladják kiadásai egy adott időszakban, ami általában egy év. Ez nem rendkívüli, vizsgálzerte elterjedt a deficités költségvetési egyenleg. A költségvetési kiadások alatt értjük:

- a folyó évi transfereket,
- vásárlásokat,
- az adósságállomány kamatait levonva ezekből a folyó évi bevételeket (Nordhaus & Samuelson, 2016).

A költségvetési hiány fogalmának ismeretéhez elengedhetetlen megemlíteni típusait. Ezek részletes bemutatása a következő fejezetben kerül sor.

Strukturális deficit, a gazdaság ciklikus helyzetétől függetlenül beálló költségvetési hiány. Akadnak még tényezők, amik jelentős hatást gyakorolnak az egyenlegre, függetlenül a kormányzati szándéktól. Ezek a tényezők jellemzően negatívan torzítják magát az egyenleget, ellenben teljes kivonásuk pozitív torzítást jelentene. (P. Kiss, et al., 2017.) Egyes közgazdászok a költségvetési egyenleget két részre bontják, egy strukturális és a következő bekezdésben említett ciklikus részre. Strukturális egyenleg megmutatja, hogyan alakulna a költségvetés bevételei, kiadásai és az egyenlege a potenciális kibocsátás mellett. A strukturális egyenleget ezért gyakran a költségvetés teljes foglalkoztatás melletti egyenlegének is nevezik. . (Nordhaus & Samuelson, 2016)

Ciklikus deficit vagy egyes irodalmakban ciklikusan igazított, megmutatja a gazdasági ciklus hatására kialakult hiányt. Változása a gazdasági változások közvetlen következményeit mutatja meg.

Elsődleges hiányról beszélünk, ha a költségvetési hiányba nem vesszük bele a kamatkiadásokat. Indokolt a vizsgálata, hiszen a kormányzat rövidtávon csak korlátozottan vagy egyáltalán nem képes befolyásolni a kamatkiadásokat.

Teljes deficit, a klasszikus értelemben vett deficit, ez tartalmazza az államháztartás összes kiadását. Hosszú távú becsléseknél használatos.

2.1.1 A költségvetési deficit számításának módszerei

A költségvetési hiány számításának módszerei nélkülözhetetlenek a fiskális politikában. A már említett típusok számítási módjai a következők:

Teljes deficit, az általános mutatója a további számításoknak. Ez az egyenleg tartalmazza az állami kiadások és bevételek összességét. Képlete nem más, mint:

$$\text{Teljes deficit} = \text{Összes állami kiadás} - \text{összes állami bevétel}.$$

Fontos megjegyezni, hogy bevételnek tekintjük az adókat és járulékokat (T). Kiadás ebben az esetben a kormányzati kiadások árukra illetve szolgáltatásokra (G), és a transzferjuttatások, fontos kiadás még a múltbeli államadósságot (B), hiszen ezek után kamatfizetést köteles teljesíteni az állam, ami a képletben is jelen van (i). Tehát a részletesebb képlete ennek a deficitnek:

$$\text{Teljes deficit} = T - G - TR - iB.$$

Elsődleges hiány megmutatja az államadósság nélküli deficitet. Ebben a deficit számítási módban nem számoljuk bele a kamatkiadásokat. Képlete egyszerűen lehetne a teljes deficit és az államadósságból eredő kamatkiadások különbsége, de a már fentebb feltüntetett jelöléseket alkalmazva így nézne ki:

$$\text{Elsődleges hiány} = T - G - TR$$

Meg kell, különböztessük az operacionális egyenlegből meghatározható hiányt. Az operacionális egyenleg az ingadozó illetve magas infláció miatti torzulásokat korrigálja. A magas infláció megemelkedett kamatlábakat eredményez az gazdaságban ezzel is növelve az állam kamatkiadásait, ám a megemelkedett infláció miatt az államadósság reálértéke csökken, amit a pénzforgalmi kimutatások nem mutatnak ki. A mögöttes logikája ennek a számítási módnak az, hogy a magas infláció esetén a nominális kamat egy része a hitel reálértékének csökkenését fogja kompenzálni és nem valódi kiadásként jelenik meg. Ez az egyenleg segíti elő a különböző inflációs helyzetben lévő gazdaságok összehasonlíthatóságát deficit/GDP mutató szempontjából (Vigvári, 2017).

Ciklikus és strukturális deficit számítása már bonyolultabb, mint az előző kettő. Kiindulópont itt is a teljes deficit, de meg kell határoznunk egy potenciális GDP-t, erre különböző módszereket is alkalmazhatunk. Potenciális GDP és a tényleges GDP-t összevetve, a kapott részt szorozzuk az államháztartás ciklikus érzékenységi együtthatójával, ez az Európai Bizottság becs-

lése, ami országonként eltér. (P. Kiss & Reppa, 2010) A strukturális deficitet a teljes deficit és a ciklikus deficit különbözeteként kapjuk meg. Ezen fajta deficit szemlélteti a költségvetési deficit állapotát teljes foglalkoztatottság esetén. A strukturális deficit az alkalmazott fiskális politika irányát mutatja meg a gazdasági ciklikus hatásaitól mentesen.

2.2 A költségvetési deficit és a GDP viszonya

A költségvetési hiány, mint szám önmagában nem ad teljes képet egy gazdaságról, ezen okból előnyös a bruttó hazai termékhez viszonyítani, így kapunk egy összképet arról, hogy mekkora a költségvetési hiány a teljes kibocsátáshoz képest.

Ez az arány egy hatásos mutató, amivel az országok közötti összehasonlítás jön létre, ugyanis a deficit százaléka egészen mást jelenthet és eredményezhet egy fejlett és egy fejlődő országban.

1. ábra: Hazánk költségvetési egyenlegének alakulása

(Forrás: Portfolio <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220401/a-brutalis-gdp-novekedes-miatt-a-tervezetnel-is-kisebb-lett-a-koltsegvetes-hianya-536949>)

Nem véletlenül határozta meg az akkor még Gazdasági és Monetáris Unióként működő Európai Unió azt a konvergencia kritériumát, amely kimondja, hogy az államháztartás hiánya nem haladhatja meg a GDP 3%-át (hivatal, 2008). 2024-ben ez az érték 4,9% volt hazánkban (Központi Statisztikai Hivatal, 2025).

$$\text{Költségvetés teljes deficitje}/\text{GDP} < 3\%$$

Az Unió szerint ez a tagállamokat és leendő tagállamokat is arra sarkallja, hogy biztosítsék a fiskális fegyelmet és célozzák meg az államadósság felhalmozódásának megfékezését.

2.3 Az államadósság fogalma

A modern államok többsége rendelkezik államadóssággal. Az államadósság a múltban az állam által felvett, de még nem törlesztett hitelek összessége. (Benczes & Kutasi, 2016).

$$B_t - B_{t-1} = -E_t$$

Az államadósság (B) a költségvetési deficit mértékével nő az érték, szufficit esetén ennyivel csökken az érték.

Keletkezése akkor történik, ha az állam kiadásai tartósan meghaladják annak bevételeit, így kénytelen hitelfelvételre a kormány, de gyakorlott módszer a kötvénykibocsátással történő hiányfedezés is. Az államadósság értékét év végén, névértéken fennálló bruttó adósságként tekintjük. (Halász & Klicsu, 2023)

Mértékét a bruttó hazai termékhez (GDP) viszonyítják, nem pedig annak abszolút értéke alapján mérlegelik nagyságát.

Ez a módszer segíti a kormánynak megítélni, hogy az adósság mértéke a gazdaság jelenlegi teljesítőképesége mellett fenntartható hosszabb távon vagy sem. A kormány beláthatja például súlyosan eladósodást követően, hogy célszerű átütemezést esetlegesen adósságkönnyítést kérnie (Bod, 2020). Átütemezés esetén az adott ország kormánya elismeri kötelezettségét, ám hosszabb határidőt kér a fizetés teljesítésére. Adósságmérséklést leginkább a hitelnyújtó ország, szervezet adja, amikor belátja, hogy az adósságot kénytelen veszteséggént tekinteni pénzére és ezzel csökkenteni az adósságot. Ezzel az adós kormány kinyilvánította megbízhatatlanságát, ezért ezt egy végső megoldásnak tekinthetjük.

2. ábra: Magyarország államadósságának alakulása
(Forrás: saját szerkesztés az MNB adatai nyomán)

Már a fentebb említett költségvetési hiányszámítási módoknál is érintett fogalom az államadósság. Az államadósság kamatfizetési kötelezettséget ró az államra, mely bizonyos törlesztési határidők betartására is kötelezi a kormányzatot. Nem bélyegezhetjük viszont az államadósságot jó vagy rosszként.

2.4 Az államadósság típusai

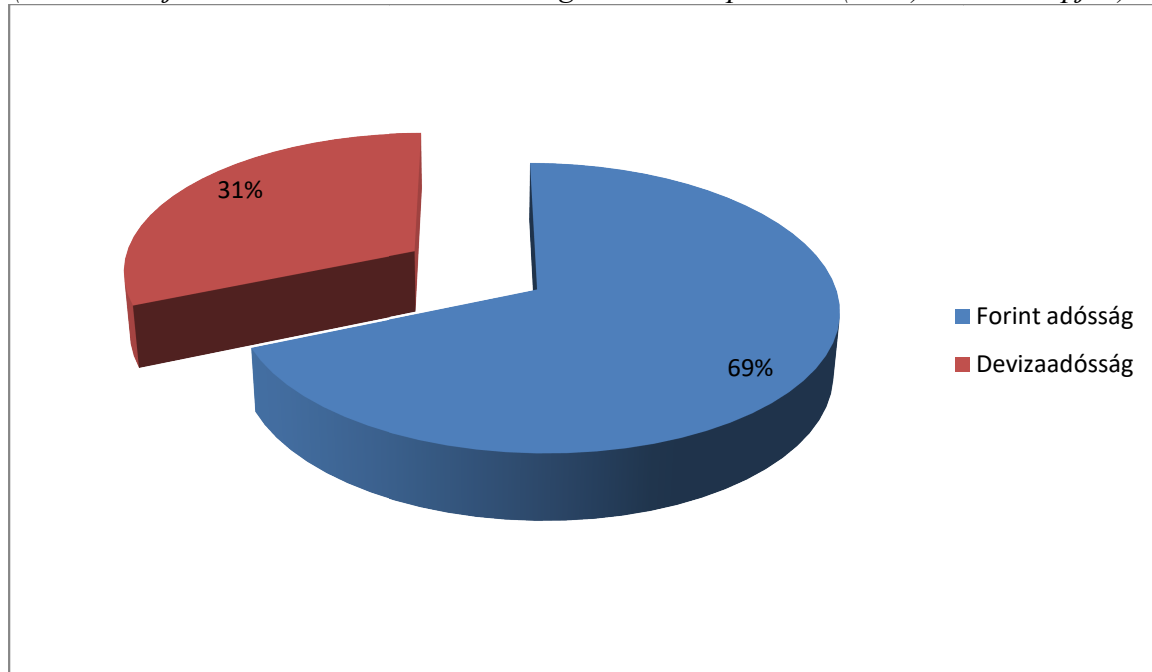
Az államadósságot általában két nagy csoportra oszthatjuk. Létezik belső és külső államadósság.

Belső államadósságról beszélünk, ha a kormány a saját gazdaságának szereplőinek tartozik (Nordhaus & Samuelson, 2016). Általában ez állampapírok, kincstárjegyek és államkötvények formájában történik meg. Előnye hogy az adósság hazai valutában történik, így nem kell aggódni az árfolyamkockázat miatt.

Külső államadósságnak tekintjük az állam tartozásait külföldi hitelezőkkel szemben, ezek általánosságban pénzintézetek vagy nemzetközi szervezetek, mint az IMF és a Világbank. Veszélye abban rejlik, hogy az adósság devizában van így hatnak rá az árfolyam ingadozások. Ez az államadósság a volt szocialista országok életében igen szembetűnő, úgy, mint hazánkban a rendszerváltás előtti időkben. 2008-ban a világválság hatására is igen sérülékennyé vált az ország a külső eladósodottság miatt. A külső államadósságot gyakran összekeverik a teljes

külső adóssággal, de az utóbbiba beletartozik a magánszektor külföldi hitelezőkkel szembeni adóssága is, amely nem gyarapítja az államadósságot.

3. ábra Magyarország költségvetési hiányának megoszlása 2025 augusztusában
(Forrás: saját szerkesztés az Államadósság Kezelő Központ Zrt. (ÁKK) adatai alapján)

2.5 Az államadósság és a költségvetési deficit közötti kapcsolat

Már említést tettem arról, hogy a költségvetési deficit és az államadósság fogalma szorosan összekapcsolódik, és nagy hatással vannak egymásra.

A költségvetési hiány számításának módjai során kiemelt teljes deficit számításánál is látszik a két fogalom közötti összefüggés. a költségvetési hiányfinanszírozást igényel, ami hitelfelvétellel járhat, mely növeli a fennálló adósság állományt. Tehát a folyamatos államháztartási hiány államadóssághoz vezet. Ám nem mindegyik államháztartási deficit eredményez hosszú távú eladósodást, akadnak ciklikus hatások által okozott hiányok, melyek a gazdasági helyreállást követően csökkennek vagy teljesen meg is szűnnek.

A maastrichti kritériumok nem csak a költségvetési hiány mértékét szabják meg, hanem az államadósságét is. Az adósság értéke GDP arányosan nem haladhatja meg a 60%-ot, ebben a szintben állapotok meg, hiszen számításaik alapján a gazdasági növekedést és az inflációt belekalkulálva a költségvetési hiány stabilan tartható. (Benczes & Kutasi, 2016). Ha a meg-

szabott értékeket meghaladná egy tagállam, akkor, a miniszterek dönthetnek arról, hogy elindítsanak egy eljárást, melyet túlzottdeficit-eljárásnak neveznek.

A két fogalom egymásra gyakorolt hatását jól mutatja az adósságdinamika képlete is. A képlet megmutatja, hogy az államadósság GDP arányosan, hogy változik az időben és milyen tényezők befolyásolják.

$$\frac{\Delta b}{\Delta t} = (r - g)b - e_p$$

Ahol, b - államadósság értéke a GDP arányában, r - a reálkamatláb, g - a gazdaság növekedési üteme, e_p – az elsődleges egyenleg és a GDP hányadosa.

Az adósságarány akkor növekszik, ha a gazdasági növekedés elmarad a kamatláb mértékétől, vagy ha az állam elsődleges hiánnyal küszködik. Ez az arány akkor csökken, ha a gazdasági növekedés üteme nagyobb, mint a kamatlábaké, vagy a kormány elsődleges többletet realizál.

3. A költségvetési deficit és államadósság keletkezésének okai

3.1 Makrogazdasági tényezők

A költségvetési hiányt és az államadósságot sokan a fiskális politikával hozzák párhuzamba, pedig nem kizárólag csak a fiskális politika befolyásolja, hanem a makrogazdasági folyamatok is élesen hatnak rá ilyen például a gazdasági növekedés lassulása, magas munkanélküliség vagy a szociális kiadások dinamikus emelkedése. Ez a fejezet ezeket a tényezőket részletesen vizsgálja.

3.2 Gazdasági növekedés lassulása

Gazdasági növekedés egy államban kulcsfontosságú tényező és nagy befolyásoló erővel bír. A gazdasági növekedést láthatjuk a GDP változásából – növekedés esetén az állam nagyobb adóbevételre tehet szert. Mutatja még azt is, hogy a fogyasztás, a foglalkoztatottság, beruházások növekedésnek indultak és csökkennek az állami transzferek nagyságai is fellendüléskor. Gazdasági növekedés legkiemelkedőbb forrása a technológiai változások, hagyományosan ezeket a tényezőket emeljük ki. (Tomka, 2016).

Ha a növekedési ütem lelassul, ez az elmélet megfordul. Az adóbevételek csökkennek és növekednek az állami kiadások, transzferek. A növekvő kiadások meghaladják majd a bevételeket így befolyásolva a költségvetést, hiszen a gazdasági kiadások nem követik a bevételek csökkenését. Ez a lassulás nem csak a ciklikus tényezőknek köszönhető.

Rengeteg szakember szerint a központban főként a pénzpiacok vannak (Halmi, 2016). hiszen ha a pénzpiacok bizonytalanná válnak, bizonytalanná válnak együttesen a hitelek, ezek drágulhatnak, illetve teljesen elapadhatnak. Lassulni fog a tőkebeáramlás, ami ugyancsak megakadályozza a növekedést. Ez természetesen nem csak a költségvetésre hat, ki de az államadósságra is. Ha a pénzpiac bizalom vesztese egy állam iránt hozamemelkedéshez vezet, akkor az állam lehetőségei a gazdaságélénkítésre igencsak lecsökkennek, ezt adósságcsapdának is vezetik.

Léteznek strukturális és exogén hatásai is ennek a növekedésllassulásnak. Visszaeshet a gazdasági kereslet, geopolitikai feszültségek keletkezhetnek, növekedhetnek az energia árak, az infláció nyomása megnőhet, lelassul a termelékenység. Az egész világon növekednek az állam kiadásai többek között az előregedő társadalom miatt is, amivel egy hosszú távú fiskális teher keletkezik.

Az államadósság spirálszerűen nő egy ilyen lassulás esetén. A költségvetési hiány egyre nő, ami állami lépéseket eredményez, gyakorta állampapír- kibocsátást, ezzel is növelve az adósságállományt.

3.2.1 Magas munkanélküliség és szociális kiadások növekedése

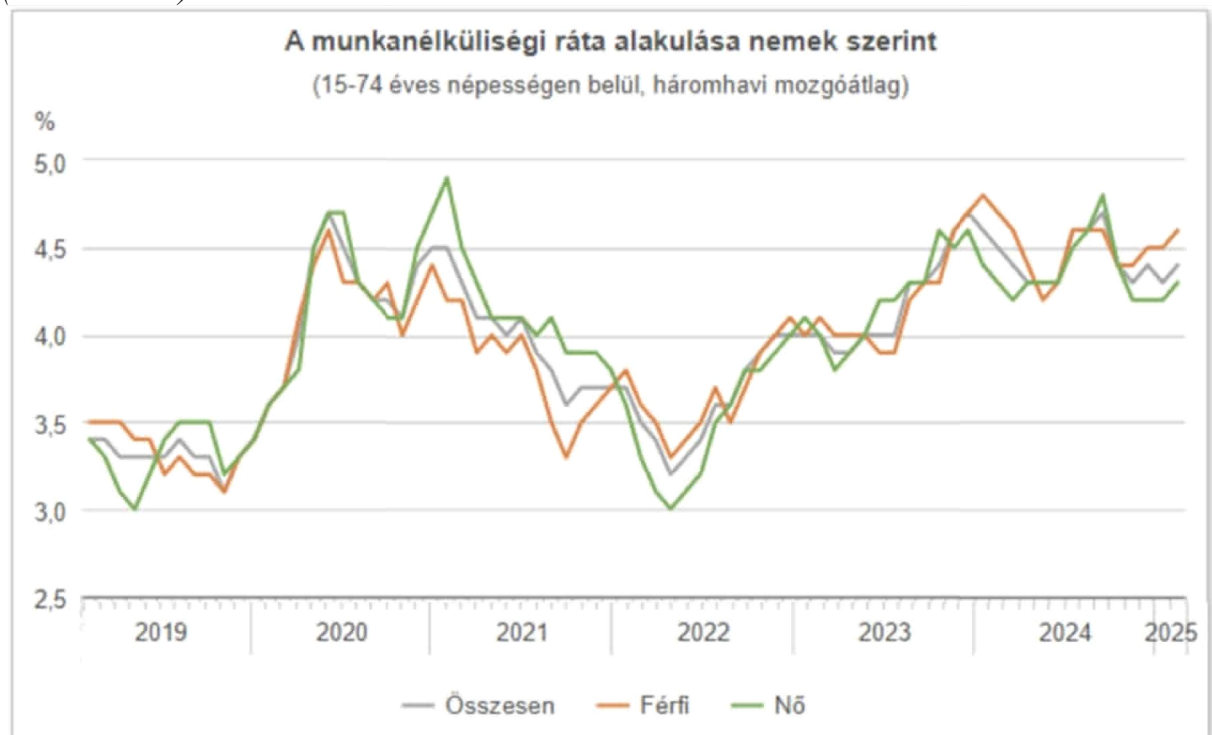
Egy gazdasági recesszió két kísérője az infláció és a munkanélküliség (Bordás, 2014) Vizsgáljuk meg a második tényezőt a költségvetésre nézve.

Csökkennek a beruházások példának okáért és ez elbocsátásokhoz vezet a vállalkozásoknál, hiszen az emberi tényező és kiadások a leggyorsabban módosítható erőforrások egy vállalkozás életében. (Nordhaus & Samuelson, 2016) Hogyan hat ez a költségvetésre? Csökken a munkavállalók által biztosított adóbevétel (SZJA, járulékok), a kiadások megnőnek munkanélküli ellátások és szociális juttatások formájában.

Az államok célja mindenesetben a munkanélküliség csökkentése, ezt expanzív gazdaságpolitikai eszközökkel érik el legeredményesebben.

Az expanzív fiskális politikai eszközök, például a közkiadások növelése és az adócsökkentések, transzferek növelése, megerősítik az aggregált keresletet. A megnövekedett állami beruházások, mint közkiadás további munkaerőt igényel, ezzel csökkentve a munkanélküliséget. A csökkentett adóterhek és a különböző transzferek növeli a háztartások jövedelmét, jobban serkentve ezzel a fogyasztást ez a vállalatok termelés és munkaerő-igényének növekedéséhez vezet.

4. ábra: Munkanélküliség alakulása Magyarországon
(Forrás: KSH)

Monetáris politikát tekintve az alapkamat csökkenésével és a bővülő hitelfelvételekkel megnövelt összkereslet rövidtávon csökkenti a munkanélküliséget. A jegybanki alapkamat csökkentés hitelbővülést eredményez, ami megnöveli a kibocsátást. A jegybank emellett csökkentheti a tartalékrátáját, illetve jegybanki hiteleket is nyújthat, ami elősegíti a kereskedelmi bankokat a további hitel kihelyezésben, ezzel is serkentve a magán beruházásokat.

Szociális kiadások az állam jóléti kiadásai. Ilyenek például a fentebb említett munkanélküli segélyek, nyugdíj, családtámogatások, egészségügyi támogatások, szociális segélyek. Ezek a kiadások különösen recesszió esetén emelkednek meg annyira, hogy fedezésük kihívást jelenthet az államnak, a spirálszerűség itt is szembetűnő. A deficit növekedése hosszú távon ugyancsak növeli az államadósság mértékét.

3.3 Politikai döntések és költségvetési politika

A költségvetési hiány és az államadósság kialakulásában természetesen befolyásoló tényezőkként meg kell említenem a politikát. A fiskális politika alakulása nem csupán gazdasági töltetű, hanem aktívan hat rá a politika és azon döntései. Hiszen a fiskális politika alakulásában nagy befolyásoló tényező például a választási ciklusok, ideológiák is. Ám ez a hatás leginkább kölcsönhatásként értelmezhető, ugyanis a politikatudomány már régen elismerte, hogy a gazdaság alakulása hatalmas befolyással bír a választási eredményekre.

A költségvetési politikáról alkotott kép a 2008-as válság idején változott a legmarkánsabban. Költségvetési alkoholizmus fogalma is ekkor került előtérbe, először Kopits György által. A fogalom egy állam költekezési szokásaira utal, rendszerint többet költő kormány, adósságot halmoz fel. A Költségvetési Tanács korábbi elnöke ezt a jelenséget egy függőséggel hozta párhuzamba. Hazánkban a fiskális politika nem a megszorításokra fókuszál 2010 óta, bevétel-lei kimagaslóan nem növekedtek, kiadásai annál inkább. (Bod, 2025).

3.3.1 Kormányzati kiadások és adócsökkentés

A kormány kiadásainak szintje és szerkezete hatással van a költségvetés egyensúlyára, a jólétre és a gazdasági növekedésre. Ha a kiadások növekedése mellé nem társul bevétel növekedés, akkor az államháztartás hiánya megnő. Ilyen kiadások például transzferek, államadósság kamata, javak vásárlása (Nordhaus & Samuelson, 2016). Ezek a kiadások növekedést mutatnak a választási ciklusok előtt, ilyenkor megnövekednek a támogatások, beruházások számai főleg egy válságosabb időszakot követően.

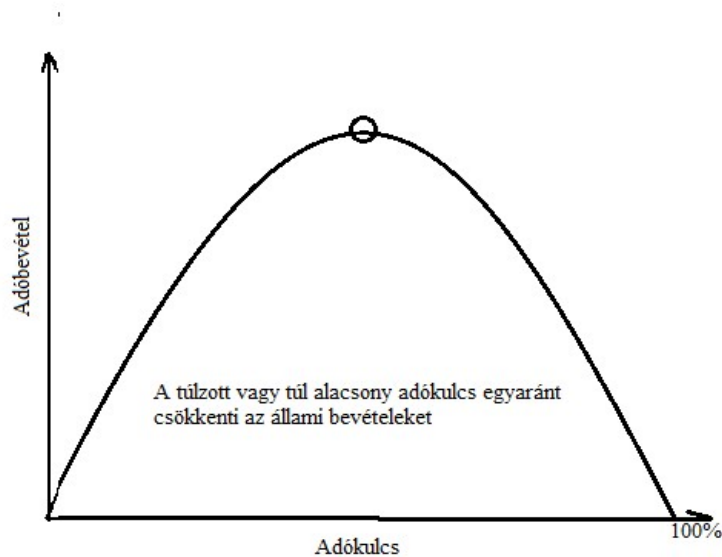
A kiadások növekedhetnek politikai ciklusok hatására is például a választások közeledtével, amiről részletesebben a következő fejezetben értekezem. Ez a jelenség a politikai üzleti ciklus elméletével magyarázható. A kormányzat a rövid távú gazdasági növekedésért és a választásokért hajlandó feláldozni a hosszú távú fiskális stabilitást megnövelt közkiadásokkal, beruházás bővítéssel, támogatások kiosztásával (Nordhaus & Samuelson, 2016).

Az adók csökkentése pedig egy bevételi oldalról történő a költségvetés szempontjából negatív intézkedés. Természetesen ez az intézkedés az adófizetők szempontjából igen pozitív. A lakosság növelheti a megtakarításait és a beruházási kedvre is élénkítő hatással lesz, így bein-

dulhat egy gazdasági növekedés. Ez rövidtávon eredményezhet egy gazdasági instabilitást is, ha a kormányzat nem tudja kezelni a bevétel kiesést.

Ez a hatás a Laffer-görbével magyarázható, ami szerint létezik egy optimális adókulcs, ami mellett az állam bevétele maximális. A túl magas adókulcs ösztönzi az adófizetőket az adóelkerülésre és csökken a gazdasági aktivitás, ha pedig alacsony az adóbevétel elmarad a szükségstől. De maga az adócsökkentés is szülhet egy egyenlőtlen elosztást.

5. ábra: Laffer-görbe
(saját szerkesztés)

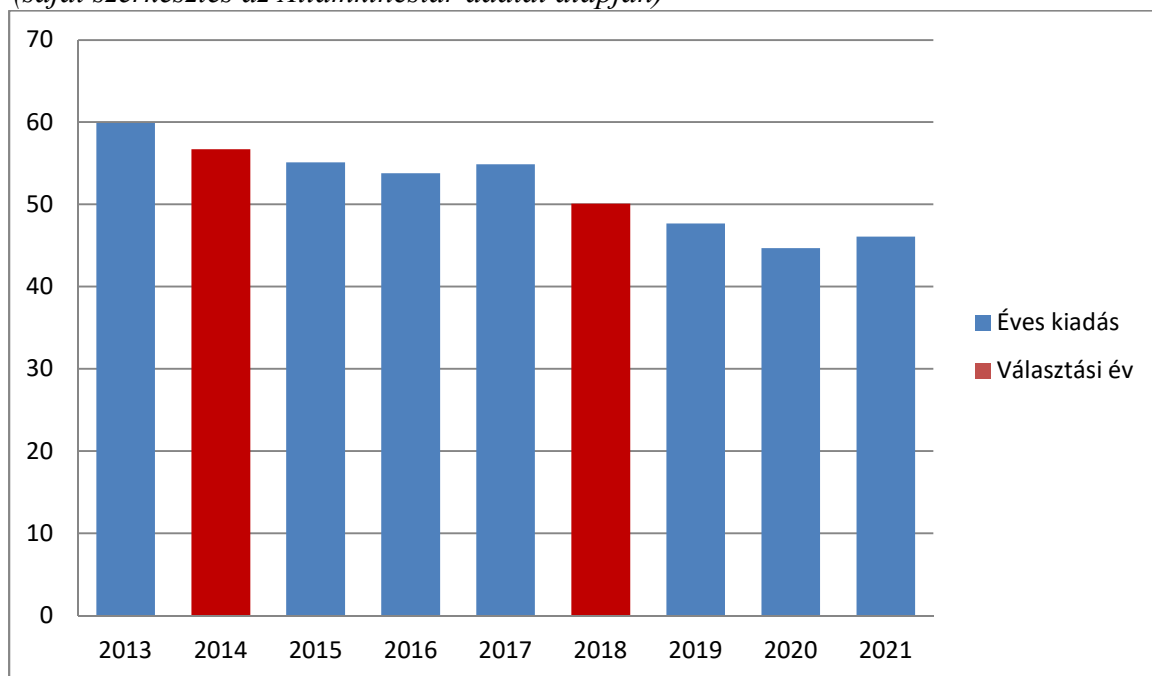

Mindkét módszer fiskális politikai eszköz, ám időben eltérnek. A kiadásnövekedés azonnali keresletlénkítő hatással rendelkezik, de az adócsökkentés közép- illetve hosszú távon fejti ki az ösztönző hatását csupán.

3.3.2 A választási ciklusok hatása a költségvetési politikára

A költségvetési politikát a politikai élet ciklusai markánsan meghatározzák, ezeket a ciklusokat politikai költségvetési ciklusoknak is nevezzük. A kormányon lévő párt rövidtávon, persze de a költségvetési kiadásokat megnövelve szeretné biztosítani esélyeit a következő választásokra. Ilyenkor egy expanzív költségvetés figyelhető, meg ami a választások végével restriktívra fog váltani. Ez az „ingás” az, ami különösen befolyásolja a deficit mértékét majd hosszabb távon az államadósságot.

6. ábra: Államháztartási kiadások GDP arányosan
(saját szerkesztés az Államkincstár adatai alapján)

Az általam szerkesztett ábrán szeretném szemléltetni a jelenséget. A vizsgált ciklus két választási időszakot ölel fel a 2014-es és a 2018-asat, az ábrán látszik, hogy a kiadások leginkább a választási évet közvetlen megelőző évben ugrottak meg.

Vizsgálatok is bizonyították a választási ciklust a legjobban befolyásolja a fiskális politika azok az új demokráciák, a fejlődő országok és azok az államok ahol a demokratikus berendezkedés nem stabil, ilyenek például a posztszovjet államok is (Halász, 2014).

3.4 Nemzetközi tényezők és válságok

Költségvetést nem csak kizárólag gazdaságpolitikai döntések befolyásolják, hanem a nemzetközi folyamatok, válságok a globalizáció és a kapitalizmus is eredményeként. Érhetik a költségvetést külső sokkhatások, is mint akár a lentebb említett pénzügyi válságok, devizaárfolyam-ingadozások.

3.5 Pénzügyi válságok és globális gazdasági hatások

Pénzügyi válságok egyre többet emlegetett problémák, tekintsünk csak a 2007-2009 globális gazdasági válságára, a COVID-19 járványra vagy a számos, a történelmet nagyban meghatározó gazdasági válságra. Hogyan befolyásolja, leginkább növeli ez a deficit mértéket?

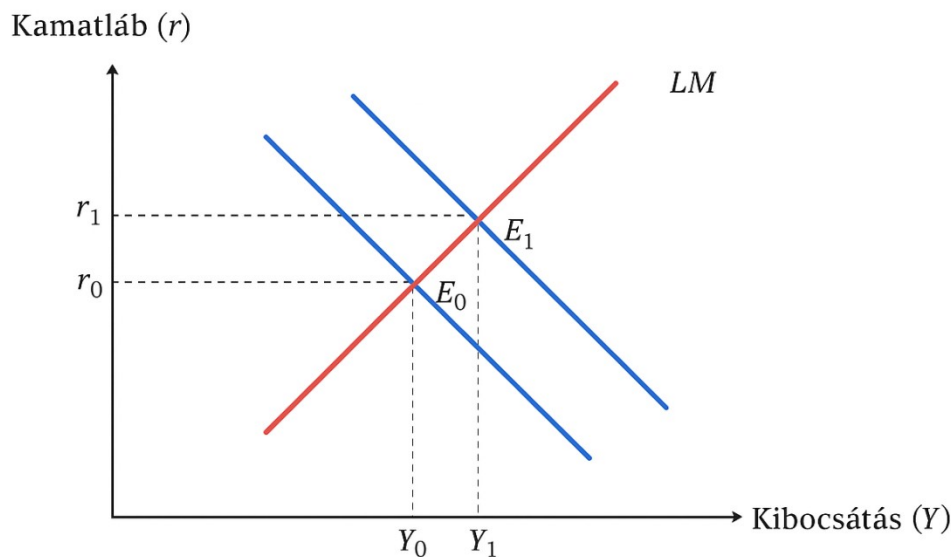
A 2008-as válság nem csak a költségvetésre hatott ki, hanem alapvetően megrengette az emberek hitét a bankrendszerben például. Megváltozott az államadósságról alkotott kép is. Bár sokakat nem rendített meg az államadósság egyre nagyobb mértéke (Bod, 2020). ám az államadósság ilyen esetekben nem tekinthető károsnak, expanzív gazdaságpolitika folytatása és a teljes foglalkoztatás helyreállításával le is lehet csökkenteni. Ezek az intézkedések gazdasági növekedéshez vezethetnek.

Klasszikusan a költségvetési politika hatásait az IS-LM modell segítségével szemléltetjük. A modellben szereplő IS- a reálgazdasági és a monetáris (LM) egyensúly egyensúlyát mutatja be a kamatláb (r) és a kibocsátás (Y) viszonylatában. Az IS-görbe termékpiacon egyensúlyát, amíg az LM- görbe a pénzpiac egyensúlyát fejezi ki.

Egy válság esetén a gazdasági szereplők bizalmának csökkenésével és a magánszektor beruházásainak visszaesésével költségvetési expanzió a fiskális multiplikátorhatás által növeli az aggregált keresletet. Ez az IS- görbe jobbra tolódását eredményezi, ez vezet a kibocsátás ($Y_1 \rightarrow Y_2$) és a gazdasági aktivitás növekedéséhez.

Ha a pénzkínálat nem mutat változást, azaz az LM-görbe helyzete változatlan marad, az új egyensúly magasabb kibocsátási szinten és valamivel magasabb kamatláb mellett jön létre. Ezt a folyamatot szemlélteti az alábbi ábra is.

7. ábra: Az expanzív költségvetési politika hatása az IS-LM modellen keresztül
(Forrás: saját szerkesztés (Mankiw, 2005) alapján)

A kiadás növekedés magyarázható az állami szerepvállalás megnövekedésével. A kormányzat egy válság esetén növeli a transfereit, mindezek mellett az adóbevételek csökkennek, ez egy természetes hiányt okoz. Az államadósságra gyakorolt hatás több szempontból is megfigyelhető. A deficit csökkenthető hitelfelvétellel és gyakran ezek a hitelfelvételek külföldről történnek, így az ország sérülékenyebbé válhat a kamatkörnyezet ingadozása miatt, ami a válságok idején még meghatározóbb. A külső sokkhatásokra azok az országok melyeknek magas a külső adósság aránya sérülékenyebbé válnak. (Barcza, 2015).

3.5.1 A devizaárfolyamok ingadozása és külföldi eladósodás

A költségvetési hiány és államadósság legérzékenyebb befolyásoló tényezője a devizaárfolyam változások. egy ingadozás eredményezheti a nemzeti valuta leértékelődését, ami megnöveli a devizaadósság kamatainak értékét, ezzel az árfolyamveszteséggel extrán terhelve a költségvetést. Azokra az államokra veszélyes ez a tényező, akik államadóssága jelentősen devizában nyilvántartott (Benczes & Kutasi, 2016).

A külföldi eladósodás hazánkban sem idegen fogalom. Világ szinten az 1970-es évektől figyelhetjük meg. A rendszerváltás után gazdaság visszaesése és a már a szocializmus alatt fennálló adósság állomány csökkentésére deviza hitelek felvételével is növelték a külső eladó-

sodást. 2008-ban ütközött ki hazánkban is a devizaingadozásokra történő sebezhetőség erőssége. Nem csak az állam, hanem a lakosság illetve a vállalati szektor is devizahiteleket vett fel és adósságspirálba keveredett a valuta értékvesztése miatt. Nemzetközi hitel megállapodás keretén belül sikerült csak csillapítani a kialakult helyzetet, amit jelentős recesszió követett.

4. A költségvetési deficit és államadósság gazdasági következményei

Az eddigiekben nagyrészt arról volt szó, hogy a költségvetési hiányt és az államadósságot milyen tényezők befolyásolják, illetve határozzák meg. a következőkben említést teszek azokra a hatásokra, amiket ez a két fogalom befolyásol markánsan.

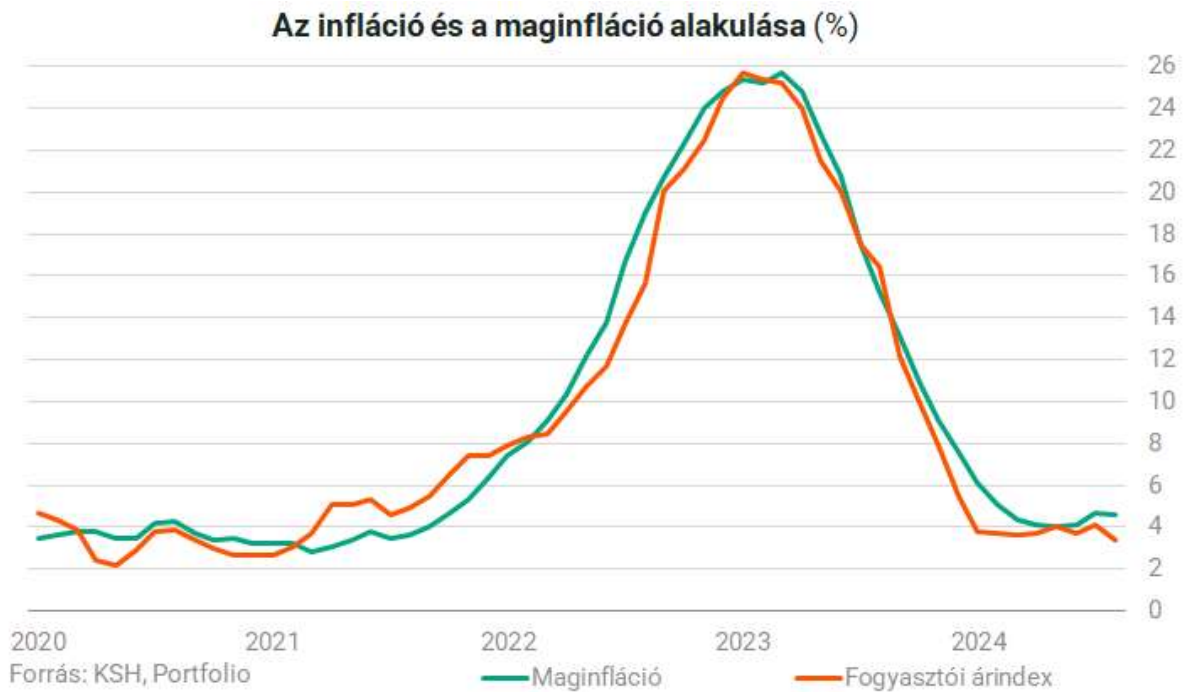
4.1 Infláció és pénzügyi instabilitás

A költségvetési deficit és az államadósság összessége komoly nyomást tesz a gazdaságra, vagyis tehet például inflációs nyomás formájában. Ha a deficitet monetáris eszközökkel szeretnék mérsékelni az említett nyomás fokozódhat. A pénzügyi stabilitásra az államadósság van nagyobb hatással. hiszen a magas államadósság kockáztatja a stabilitást. A következőkben ezeket a folyamatokat elemzem.

4.1.1 A deficit és az infláció közötti kapcsolat

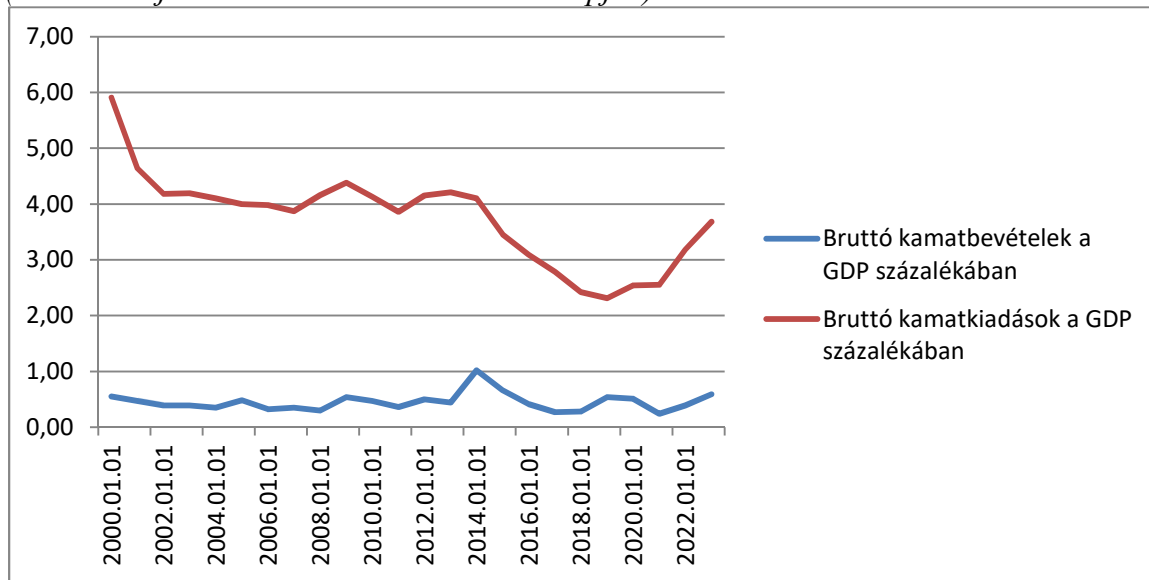
A költségvetési hiány és az infláció kapcsolata szorosan összefügg, hiszen ha a már fennálló hiányt monetáris eszközökkel fedezik ilyenek a jegybanki kötvényvásárlások illetve a pénzkínálat bővítése, akkor az erős inflációs nyomást generálhat.

8. ábra: Infláció mértéke az évek folyamán hazánkban
(Forrás: Portfolio)

A szakirodalomban az a nézet, mint említettem, hogy a költségvetési egyenlegek hatással vannak az inflációra. A szufficites egyenleg deflációt eredményez, míg a deficités inflációt. Ám kölcsönhatás figyelhető meg, az infláció miatt teljesen megváltozhat az egyenleg jó, avagy rossz irányba is (Erdős, 1999). Javulhat azzal, ha az állam kivet egy bizonyos inflációs adót, hiszen ez állami bevételként csökkenti a deficit mértékét, ha nem nőnek a kiadások. Ha pedig egy belső államadóssággal rendelkezik a kormányzat, akkor az inflációval nőhetnek a kamatkidadások, növelve az állami terheket.

9. ábra: A magyar költségvetés kamatkiadásai- és bevételei GDP arányosan
(Forrás: saját szerkesztés az ÁKK adatai alapján)

A már fentebb említett költségvetési hiány monetáris finanszírozása során alakul ki az egyik legerősebb kapcsolat a deficit és az infláció között, növekszik a pénzkínálat és az államkötvények vásárlása. Monetarista nézet szerint pedig a pénz mennyiség növekedése egy áremelkedést fog törvényszerűen okozni. Főként ez figyelhető meg azokban az országokban ahol a jegybank függetlensége kicsi és a fiskális valamint a monetáris politika között nincs szisztematikus és összehangolt működés.

A hiány monetáris finanszírozása különösen ki van téve az infláció okozta veszélyeknek. Ha nő a pénzkínálat a pénzmennyiség növekedése hosszabb távon árszintemelkedést eredményez, ahogyan ezt Milton Friedman is meg annyiszor kimondta. Ez a hatás azokban az országokban erősebb, amelyekben a jegybank függetlensége korlátozott és ahol a fiskális és monetáris politika nem megfelelően működik együtt.

A keynesi közgazdaságtan pedig azt mondja ki, hogy a recesszió idején növelt költségvetési deficit nem feltétlenül vezet inflációhoz. Ebben az esetben egy költségvetési expanzió a gazdaság növekedését és a foglalkoztatás erősítését eredményezi az árak jelentős emelkedése nélkül.

Az államadósságra is hasonlóan kettős hatással bír az infláció. Nominálisan csökkenti az adósság reálértékét, hiszen az állam a kötelezettségeit egy „gyengébb” vásárlóerővel rendelkező pénzzel fizeti vissza. Ám ha az adósság jelentős része piaci alapon és változó kamatozású

kötvényekkel finanszírozott, akkor az infláció miatti megemelkedett kamatok növelik a finanszírozás terhét.

A modern gazdaságpolitikák ezért folytatnak összehangolt fiskális és monetáris politikát és igyekeznek a jegybankjaikon keresztül az inflációt féken tartani. Magyarországon a Magyar Nemzeti Bank célkitűzése a 3%-os infláció.

4.1.2 A magas államadósság hatása a pénzügyi piacokra

A magas államadósság a pénzügyi piacokon az ország megítélését is jócskán rontja. Természetesen nem csak ebből a szempontból érdemes vizsgálni.

Az államadósság növelheti közvetlenül a kamatlábakat, ez hozhatja magával a magánszektor kiszorulását, a fogyasztás visszaesését, a z állami kiadások megnövekedését, a befektetői magatartás megváltozását és a növekedési lehetőségek romlását hosszabb távon.

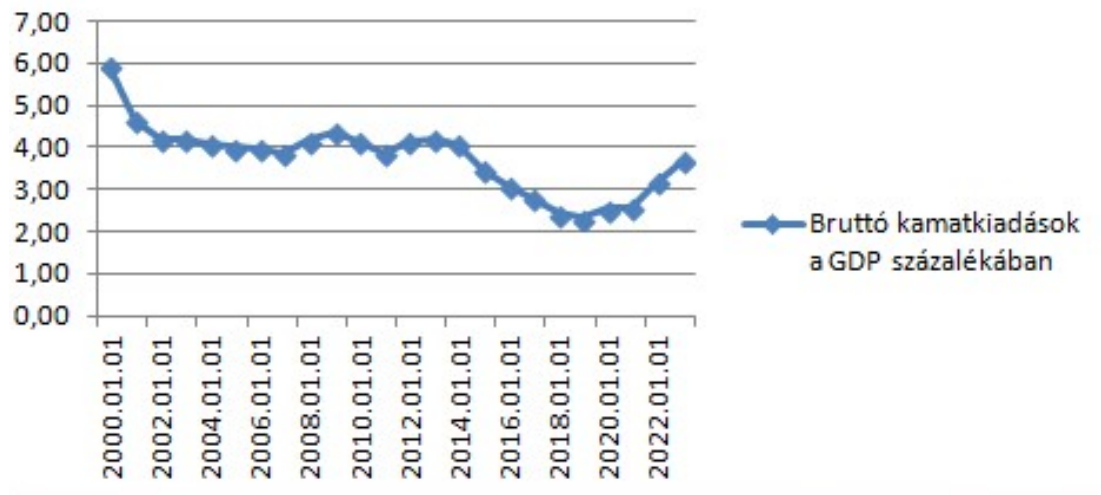
A bizalom romlás hitelezés és befektetés szempontjából sem előnyös. A magas államadóssággal rendelkező országokba a befektetők nem szívesen fektetnek be, hiszen nem biztosak abban, hogy az államadósság egyáltalán fenntartható. Ha pedig az adott állam külső forrásokkal szeretné fedezni a már fennálló adósságot, nem talál egykönnyen hitelezőt.

A pénzügyi stabilitás megingását is egyértelműen okozhatja az államadósság, a bizalom és a nagyobb mértékű adósság miatt a deviza árfolyama is gyengülhet.

5. A kamatköltségek növekedése és a vállalati szektor

A megnövekedett kamatköltségek nem csak az állam működését nehezítik meg, hanem a vállalati, de még a magánszektor működését is.

10. ábra: Magyarország költségvetésének kamatkifizetései
(Forrás: saját szerkesztés ÁKK adatai alapján)

A vállalati szektoron belül a kis- és középvállalkozásokat érinti leginkább ez a hatás, hiszen ők kevésbé hitelképesek, mint egy náluk nagyobb vállalat. A növekedési lehetőségeik is bekorlátozódnak a kamatnövekedés miatt és küzdhetnek, likviditási problémákkal ez hosszú távon csődöt eredményezhet. Ezek a tényezők hosszú távon alacsony növekedési pályához vezetnek.

5.1 A nemzetközi hitelminősítők szerepe

A hitelminősítés nem csak a vállalalkozási szektorra alkalmazható, hanem államokra is. Léteznek besorolások, amik alapján több tulajdonság alapján az állam által kibocsátott értékpapírokat, és pénzügyi kockázatosságuk foka szerint rangsorolnak. A legjobb minősítést azok az országok kapják, akik nagyon erős visszafizetési képességgel rendelkeznek ilyen például Svájc vagy Németország (Bod, 2020). Rengeteg befektető követi ezeket az osztályozásokat, amik alapján eldöntik hiteleznek-e az adott államnak, és ha igen milyen kamat mellett.

A három legfőbb hitelminősítő:

- a Fitch Ratings,
- a Standard & Poor's
- és a Moody's.

Magyarország minősítését is nagyban meghatározzák a külső trendek és az első intézkedések. Tekintsük meg a változásokat 2008 utántól. 2008-ban a romlást a gazdasági válság okozta, ugyancsak, mint a 2020-as évben tapasztalható leminősítést. 2011-et követően figyelhető meg felminősítések időszaka a javuló költségvetési intézkedések által. 2024-ben Fitch Ratings decemberben erősítette meg Magyarország hitelminősítését.

1. táblázat: Magyarország hitelminősítésének jelentős alakulása
(*saját szerkesztés Trading Economics adatai nyomán*)

Év	Moody's	Standard & Poor's (S&P)	Fitch Ratings
2008	A3 (negatív)	BBB/BBB+ (negatív)	BBB/BBB+
2011	Ba1 (negatív)	BBB- (negatív)	BBB- (negatív)
2016	Ba1 → Baa3 (felminősítés, befektetés-re ajánlott)	BB+ → BBB- (felminősítés)	BB+ → BBB- (felminősítés)
2020	Baa3 (stabil)	BBB (stabil)	BBB (stabil)
2022	Baa2 (stabil)	BBB (stabil)	BBB (stabil)
2023	Baa2 (negatív)	BBB (negatív)	BBB (negatív kilátás)
2024	Baa2 (negatív)	BBB (negatív)	BBB (stabil)

A táblázatban szereplő hitelminősítések szerint az AAA kategória a legbiztonságosabb, míg a BBB/Baa egy a válsághelyzetekben igencsak sérülékeny kategória utal, ami ugyan befektetés-re ajánlott, de közepes kockázattal jár. BB/Ba kategória egy spekulatív alacsony kockázattal járó besorolás. A táblázatban nem szerepel a CCC/Caa illetve a D/C jelölések melyek a nagyon magas kockázatú illetve a csőd és a fizetésképtelenséget jelölik.

Ha az ország hitelminősítése romlik, vagy már eleve egy alacsonyabb kategóriában található, akkor az államadósság külső forrásból történő fizetési esélye és lehetőségei romlanak.

2. táblázat: Magyarország hitelminősítése 2025-ben

(Forrás: MNB)

Hitelminősítő/Hosszú lejáratú deviza adósság	Minősítés	Kilátások
Fitch	BBB	Stabil
Japan Credit Rating Agency	A-	Stabil
Moody's	Baa2	Negatív
Rating and Investment	BBB+	Stabil
Standard and Poor's	BBB-	Negatív

Kilátások: a besorolás 1-3 éven belüli változását jelzi.

5.2 Társadalmi és politikai következmények

Az állam, ha hiánnyal küzd hajlamos adóemeléssel, kiadáscsökkentéssel válaszolni. A társadalom és maga a politikai is le fogja reagálni ezeket az intézkedéseket, hol pozitívan, hol kritikával. Adóemelések, adóbevezetések alacsonyabb társadalmi osztályokban elégedetlenséget szülnek, de a kiadás elvonási is, hiszen az állami transzferek is csökkenhetnek ezek miatt. Lássuk ezeket az okokat részletesebben.

5.2.1 A költségvetési hiány és államadósság hatása a közszolgáltatásokra

A költségvetési hiány finanszírozása és maga az adósság mértéke is aktívan befolyásolja az állami költségvetést, ez kihat a közszolgáltatások színvonalára is- a közszolgáltatások által létrejött kiadás a legnagyobb kiadási tétele a költségvetésnek, hiszen ez a legőkeigényesebb. Az állam alapvető kiadásai 10 főcsoportba sorolhatóak, kormányzati funkciók osztályozása (COFOG) alapján beleértve a védelmet, közbiztonságot, egészségügyet, oktatást stb.

11. ábra: COFOG 2010 és 2022-es adatai táblázatosan
(Forrás:COFOG)

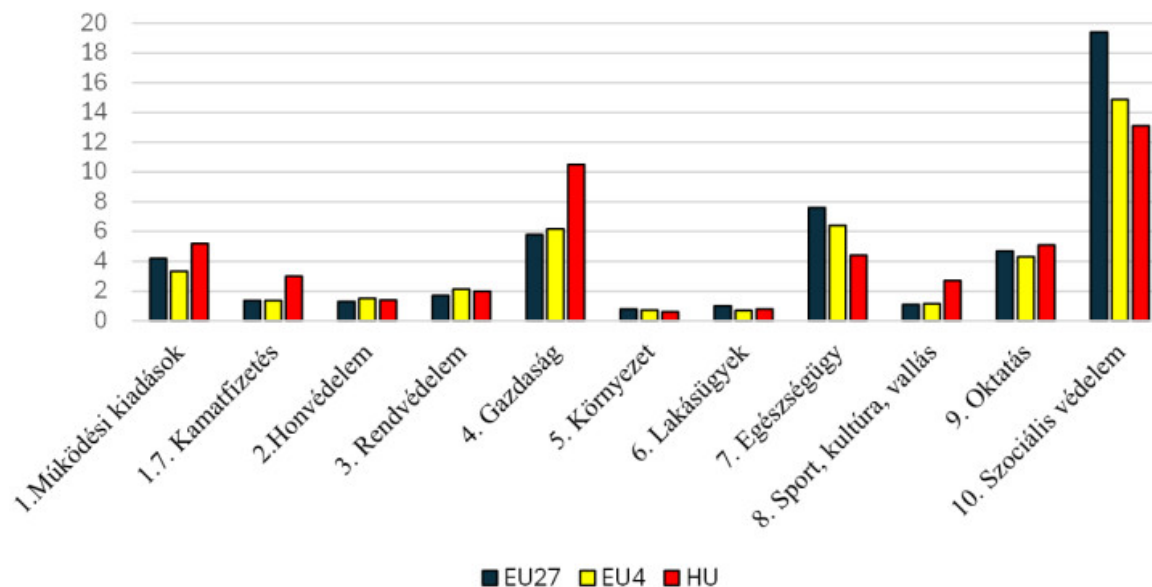
	2010	2022	eltérés
1. Működési kiadások	5,1	5,2	0,1
1.7. Kamatfizetés	4,2	3	-1,2
2. Honvédelem	1,2	1,4	0,2
3. Rendvédelem	1,8	2	0,2
4. Gazdaság	5,8	10,5	4,7
5. Környezet	0,6	0,6	0
6. Lakásügyek	0,7	0,8	0,1
7. Egészségügy	5	4,4	-0,6
8. Sport, kultúra, vallás	1,8	2,7	0,9
9. Oktatás	5,5	5,1	-0,4
10. Szociális védelem	17,2	13,1	-4,1
Összesen	48,9	48,8	-0,1

Ha ezt a tőkét csökkentik, akkor az egészségügy, oktatás, szociális ellátás vagy az infrastruktúra, közbiztonság minősége is csökken. válsághelyzetben ez a minőség romlás jobban megfigyelhető, hiszen az állampolgárok jobban rákényszerülnek a közszolgáltatásokra, mint láthatuk a Covid-járvány idején is. A nagyon magas államadósságnál az állam képtelen érdemben javítani a válsághelyzeteken. 2022-re a COVID-járvány lecsengését követően a GDP 6,8%-át költötte az állam az egészségügy kiadásaira, miközben ez az arány 2006-ban 7,8% volt.

12. ábra: COFOG 2022-es adatai diagramon szemléltetve

(Forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20241213/radikalis-valtozasok-magyarorszagon-sportra-a-legtobbet-az-egeszsegugyre-legkevesebbet-koltjuk-az-eu-ban-727350>)

Az egyes állami funkciókra költött kiadások aránya a GDP-ben, az EU27-ben, az EU4-ben és Magyarországon, 2022-ben

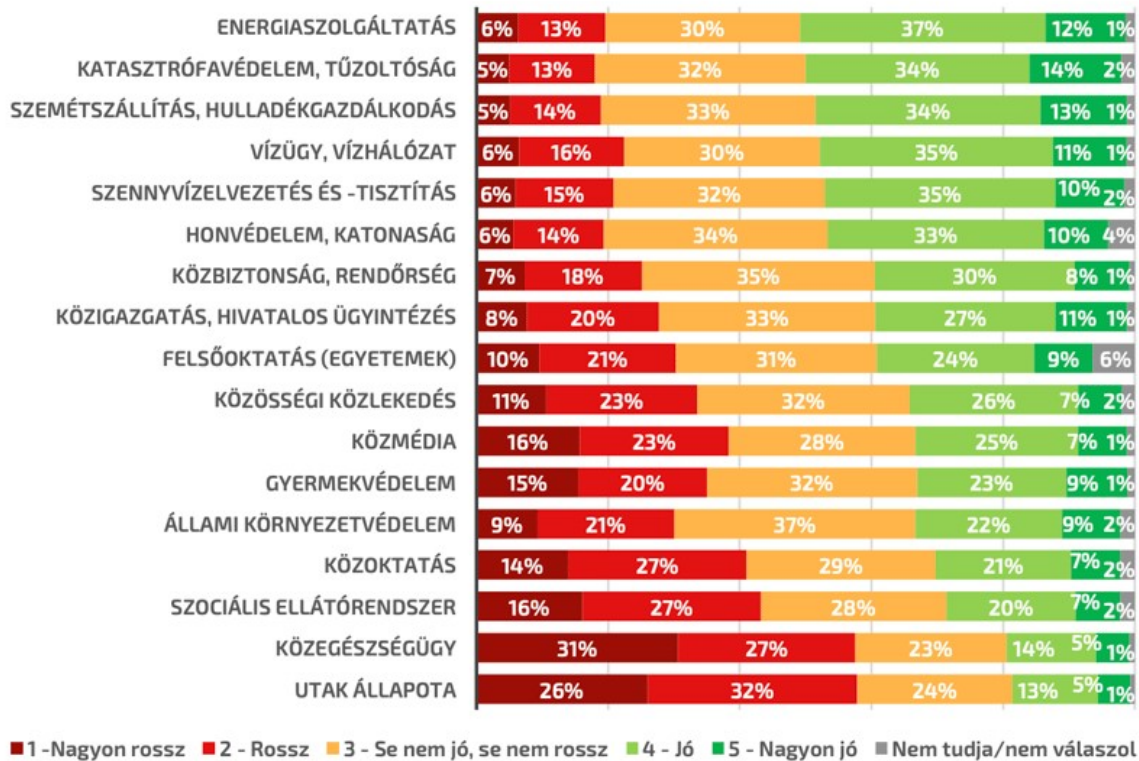

Az alábbi diagramon is látszik, hogy hazánkban a legkisebbek az egészségügyre fordított kiadások, ez szerepel a GKI egyes jelentéseiben is (GKI Gazdaságkutató Zrt., 2024). a táblázatban kiemelt oktatás és szociális védelemre fordított kiadások csökkentek az egészségügyi szektor mellett. A 2024-es költségvetésben ugyan az oktatásra és az egészségügyre szánt kiadások is emelkedtek, mégsem érik el az EU-s átlagokat. Ezzel szemben látszik, hogy a lakosság gyenge minőségűnek érzékeli e közszolgáltatásokat friss felmérések szerint.

13. ábra: Közszolgáltatások színvonala hazánkban

(Forrás: HVG (https://hvg.hu/itthon/20250619_Policy-Solutions-kozszolgaltatasok-oktatas-egeszsegugy-kozlekedes-ebx))

Milyen a közszolgáltatások színvonala Magyarországon? (Összes megkérdezett, %)

A megszorító intézkedések, amik legtöbbször az adósság fizetéssel járnak (kiadás-csökkentés, leépítések) ezeket a szektorokat érinti a legerőteljesebben. A megszorítások munkanélküliség növekedését is eredményezhetik, de a szociális egyenlőtlenségeket is kiélezzik. A gazdasági visszaesés szembetűnő következménye lehet egy ilyen helyzet bekövetkezésének, de társadalmi elégedetlenséghez vezethet, ami lehet ugyanennyire veszélyes. A közbizalom is egyaránt romlik, legfőképpen akkor, ha a lakosság úgy érzi, hogy az állam még az alapvetőnek ítélt feladatait sem képes eredményesen ellátni.

5.2.2 Politikai instabilitás és társadalmi feszültségek

A gazdasági válságok, a költségvetés tartós hiánya, az államadósság emelkedése mind komplex probléma, ami hatással van a társadalom mindennapjaira.

A közbizalom romlása teret ad a társadalmi ellenállás különböző formáinak, az életszínvonal csökkenése felerősíti a társadalmi elégedetlenséget és az igazságtalanság érzését. Számos alkalommal volt megfigyelhető a történelem folyamán hogy a gazdasági nehézségek milyen politikai elégedetlenségeket képesek szülni.

Nem is kell az időben nagyon visszatekintenünk, hiszen elég, ha csak a 2008-as világválság okozta megszorító intézkedések miatt kialakult feszültségekre gondolunk. Görögországban tetőzött ez a feszültség, hiszen a kormány által bevezetett strukturális reformok ellenállásba ütköztek, oly mértékben hogy az országban új pártrendszer és teljes politikai váltás ment végbe.

A társadalmi és a politika mindig is kölcsönhatásban álltak egymással. A gazdasági problémák társadalmi feszültségeket szülnék, de az instabil politikai helyzet megakadályozza önmagában is a gazdasági növekedést. Kormányválságok, előre hozott választások, sztrájkok bizonytalanságot szülnék a pénzügyi piacokon a külföldi befektetőkben, akiknek a befektetési hajlandóságuk csökken, ez eredményezi az államadósság finanszírozási költségek növekedését.

Egy eladósodott állam ahol a jóléti szolgáltatások romlanak, valószínűbben nézhet ezzel szembe. Az adóemelkedések, közkiadás csökkentések az alacsonyabb jövedelmű csoportokat érinti, akik jobban ki vannak téve az egészségügy romlásának, az infláció változásainak, a reálbérek csökkenésének. Ez torkolhat tüntetésekbe, sztrájkokba, zavargásokba is akár. Szélsőséges esetben politikai váltáshoz, ahol szélsőséges nézeteket valló pártok is előtérbe kerülhetnek.

Összességében elmondható, hogy a fiskális fenntarthatóság nem csupán pénzügyi, hanem politikai kérdés is. Az államadósság kezelése és a költségvetési egyensúly megőrzése hozzájárul a társadalmi stabilitáshoz, a politikai bizalom fenntartásához és a hosszú távú gazdasági fejlődéshez. A kiegyensúlyozott fiskális politika ezért nemcsak a gazdasági növekedés feltétele, hanem a társadalmi béke és a politikai stabilitás záloga is.

6. A költségvetési deficit és államadósság csökkentésének lehetőségei

A tartós költségvetési deficit és az ezzel növekvő államadósság nagy kihívást jelent egy állam gazdaságpolitikájának. Felvetődik tehát a kérdés hogyan érdemes és lehetséges ezeknek a csökkentése, hogy a gazdasági növekedés és stabilitás fenntartható legyen ez mellett. Erre léteznek fiskálisintézkedések, strukturális reformok és hosszabb távú stratégiák. Az alábbiakban a leggyakoribb csökkentési eszközöket fogom vizsgálni.

6.1 Költségvetési megszorítások

A fiskális intézkedések legfőbb módja. Ezek a megszorítások két szinten történhetnek, a bevételek növelésével, azaz adókievással vagy kiadáscsökkentés. Ezen intézkedések népszerűségnek örvendenek, hiszen társadalmi terhet jelentenek. Az elégedetlenséget kiváltja, még ha a közszolgáltatások színvonalában visszaesés észlelhető, ha munkanélküliséget idéz elő (léépítések miatt) vagy ha általánosan csökkentik az életszínvonalat. A ciklikusság merőben befolyásolja az intézkedések hatékonyságát, egy esetleges recesszió mellett bevezetett megszorítás többet árt a gazdasági növekedésnek is (Matolcsy & Palotai, 2018).

6.1.1 Állami kiadások csökkentése

A költségvetési megszorítások egyik válfaja a kiadás csökkentése, ez, mint fentebb említettem rövidtávon egészen pozitív hatással is bírhat a gazdaságra, de hosszabb távon gazdasági visszaesést és e mellett társadalmi feszültséget generálhat, főként akkor, ha az említett csökkentés az oktatást vagy például az egészségügyet érinti. Elsősorban ezeknek az intézkedéseknek a célja a fiskális egyensúly javítása és az államadósság mérséklése.

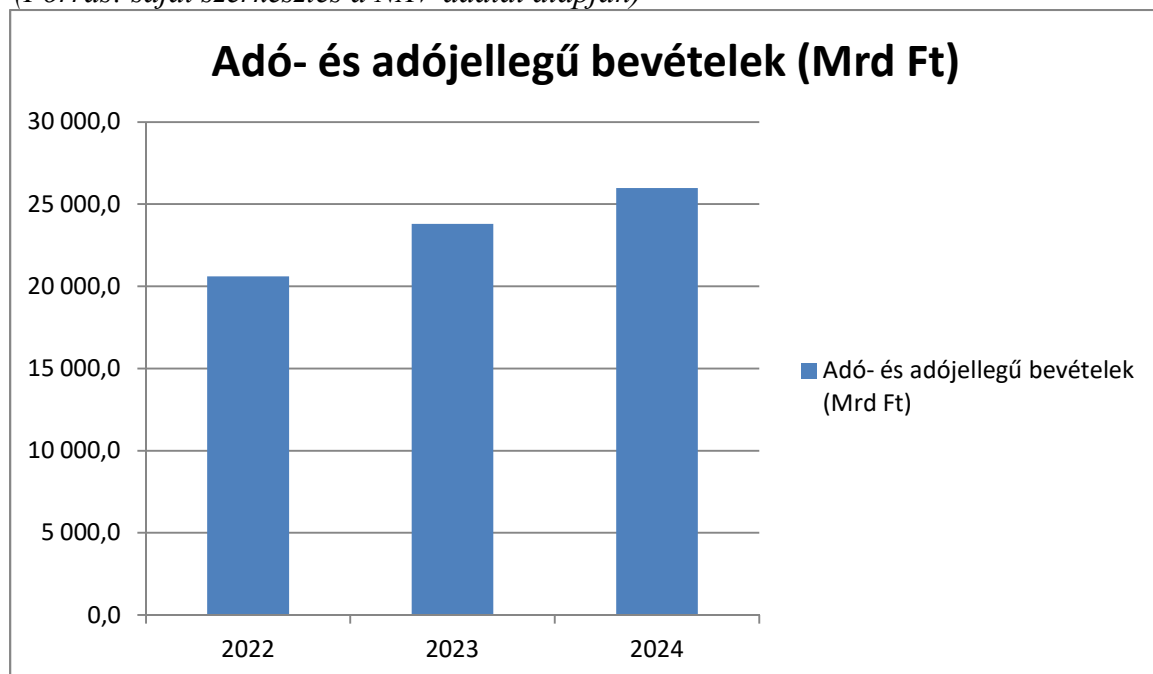
A fiskális megszorítás hatékonysága természetesen nagymértékben függ attól, hogy milyen területeken történik a kiadáscsökkentés. A strukturális kiadások (oktatás, kutatás-fejlesztés stb.) a jövőbeni növekedési potenciál visszafogásával jár. Ám ha a kormányzat a nem produktív kiadásokat, mint az adminisztratív költségeket csökkenti, az növeli a hatékonyságot anélkül, hogy a gazdasági fejlődést korlátozná.

Tipikusan ilyen kiadás csökkentés az alkalmazott elbocsátás állami szektorból és állami vállalatok vagy kormányzati funkciók privatizálása (Vigvári, 2017). a kiadások rendszerezése és mérséklése mindazonáltal hatékonyságnövelést szem előtt tartva elősegíti a fiskális fenntarthatóságot.

6.2 Adópolitikák és bevételek növelése

A hiány csökkentésének bevételi oldal is az eszköze, nem csupán a kiadáscsökkentés. Az adók, mint legfőbb állami bevételek a közkiadások finanszírozását biztosítják, hosszú távon az államadósság csökkentésében is szerepet játszanak. Az állami bevételek meghatározó része az adók, tehát az adópolitika nem csak fiskális eszköz, hanem gazdasági stabilitás és a társadalmi igazságosság megteremtésének alapja. Ezt különösen, akkor fontos figyelembe venni, ha a kiadásmérséklés már nem megvalósítható vagy nem fokozható.

14. ábra: NAV által kezelt adóbevételek éves szinten
(Forrás: saját szerkesztés a NAV adatai alapján)

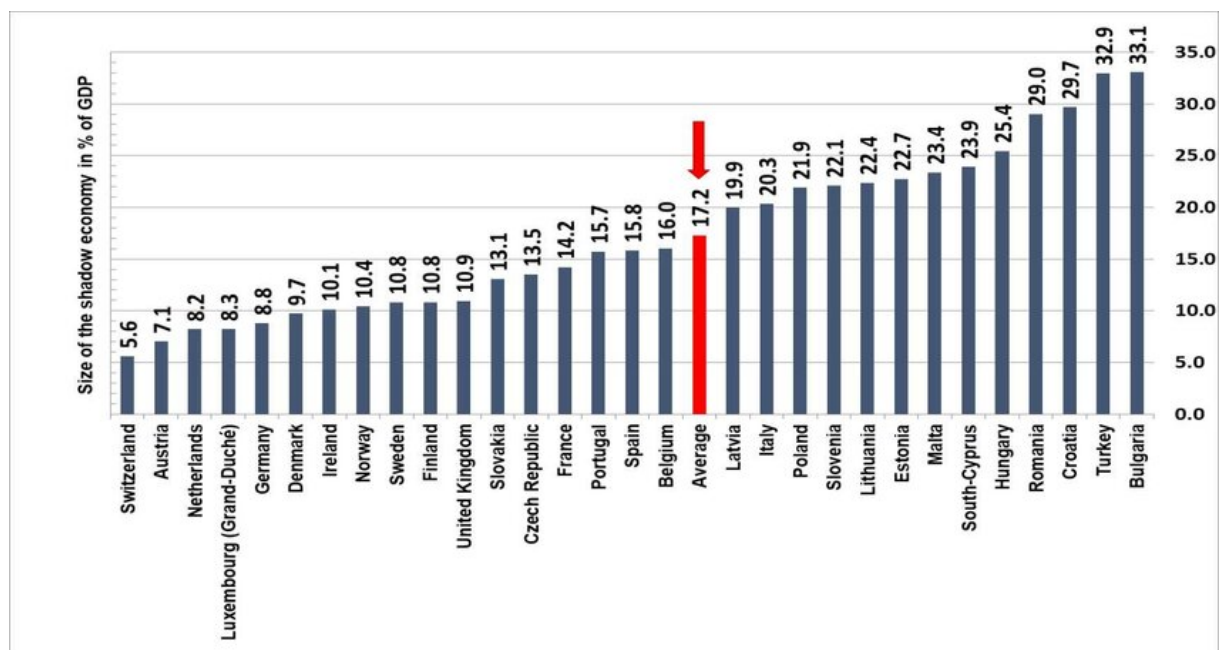
A bevételnövelés két fő irányt követhet: egyrészt az adóemelés és az adóelkerülés elleni fellépés, másrészt az adóalap szélesítése és az adórendszer strukturális reformja. Mindkét irány célja, hogy a költségvetés fenntartható módon növelje bevételeit, miközben a gazdasági aktivitást és a társadalmi egyenlőséget is figyelembe veszi.

6.2.1 Adóemelés és adócsalás elleni küzdelem

A kormány dönthet úgy, hogy megnöveli a már érvényben lévő adók mértékét, amivel plusz bevételre tesz szert. Rövidtávon ez az intézkedés is pozitív hatással van a hiányra. A döntést időbeli késedelem kíséri így azonnali hatást egyébként sem tud okozni, de látványos lehet hosszabb távon a fogyasztást megrekesztheti, ronthatja a vállalkozások beruházási hajlandóságát és növelheti a feketegazdaság arányát.

15. ábra: Az árnyékgazdaság mérete 31 európai országban 2022-ben (a hivatalos GDP %-ában)

(Forrás: (Friedrich & Alban, 2023))

Az adóemelés sokszor motiválja az állampolgárokat az adóelkerülésre, adócsalásra, ez pedig egy bevétel kiesést jelent. Adóelkerülés esetén egy az adórendszer és jogszabályok alapján történő adóteher csökkentésre irányuló cselekvés történik, ami nem törvénybe ütköző, néhány vállalkozás gyakorta alkalmazza (Vigvári, 2017). Ezeknek a cselekvéseknek a visszaszorítását kell az adott kormányának megvalósítania például törvényszigorítással.

Adócsalás esetén törvényszegés történik. A leghatékonyabb módja ennek a tendenciának javítására az adómorál javítása és a „kiskapuk” felszámolása. Ezt célzott ellenőrzésekkel vagy szankciószigorítással javíthatják, illetve a rejtett gazdaság és a „szürke” illetve fekete foglalkoztatás elleni intézkedésekkel.

Az Európai Unióban a tagországok eltérő eszközökkel igyekeznek visszaszorítani az adócsalás és az adóelkerülés mértékét. A digitális adózási rendszerek bevezetése jelentősen javította az adóbeszedés hatékonyságát és az adóelkerülés is valamennyire visszaszorult. Magyarországon a Nemzeti Adó- és Vámhivatal 2018-at követően vezette be az online számlarendszert, amely több milliárd forintnyi adóbevételt hozott a költségvetésnek.

Hazánkban az adózási morál igen alacsony, országunknál alacsonyabb adómorállal Törökországban vagy Mexikóban rendelkeznek, az Európai Unió egyik legjobb adómoráljával rendelkező országa pedig Svédország (Krekó & P.-Kiss, 2007). A fentebbi ábrán is látszik, hogy Magyarországon az árnyékgazdaság eléggé magas méreteket ölt a többi EU-s országhoz képest. Közép-Európa szertejellemező az egykulcsos adóztatás az országokra az adóbeszedési gondok és a társadalom miatt (Bod, 2020). Ez is tükrözi azt, hogy a nyugat-európai térségben az adófizetési morál jóval kedvezőbb.

6.2.2 Az adóalap bővítése és adópolitikák reformja

Az adóalap bővítés jár a legkevesebb torzítással, hiszen a gazdaság szélesebb szegmensét vonják az adóztatási körbe. Ezzel együtt van lehetőség az adókulcsmentesítés nélküli bevételsszerzésre. Sokszor ez azt eredményezi, hogy különféle eddig még adómentességet élvező tevékenységek adózási körbe kerülnek vagy kedvezmények megszűnése, esetlegesen kivételek hatékonyabb kivizsgálása. Az intézkedések után az adórendszer egyszerűbbé és igazságosabbá válhat.

Adópolitikai reform még szélesebb körű. Itt célként megjelenik az adórendszer hatékonyságának növelése és az igazságosság biztosítása minél jobban. Egy fejlett adórendszer a gazdasági növekedés elősegítése mellett, ösztönözheti a foglalkoztatást és az egyenlőtlenségeket is csökkenti a társadalomban. Így hosszabb és rövidebb távon is segít az államadósság és a költségvetési hiány csökkentésében.

6.3 Nemzetközi segítség és adósságkezelés

Egy nemzet államadósság-kezelése nem csak belső gazdaságpolitikai kérdést jelent, hanem jelentős nemzetközi ügy is. A túlzottan nagy államadósság, mint már említettem nem csak belső forrásokból fedezhető. Ezeknek a forrásoknak meghatározó szerepét a nemzetközi pénzügyintézetek töltik be.

6.3.1 Nemzetközi pénzügyintézetek szerepe

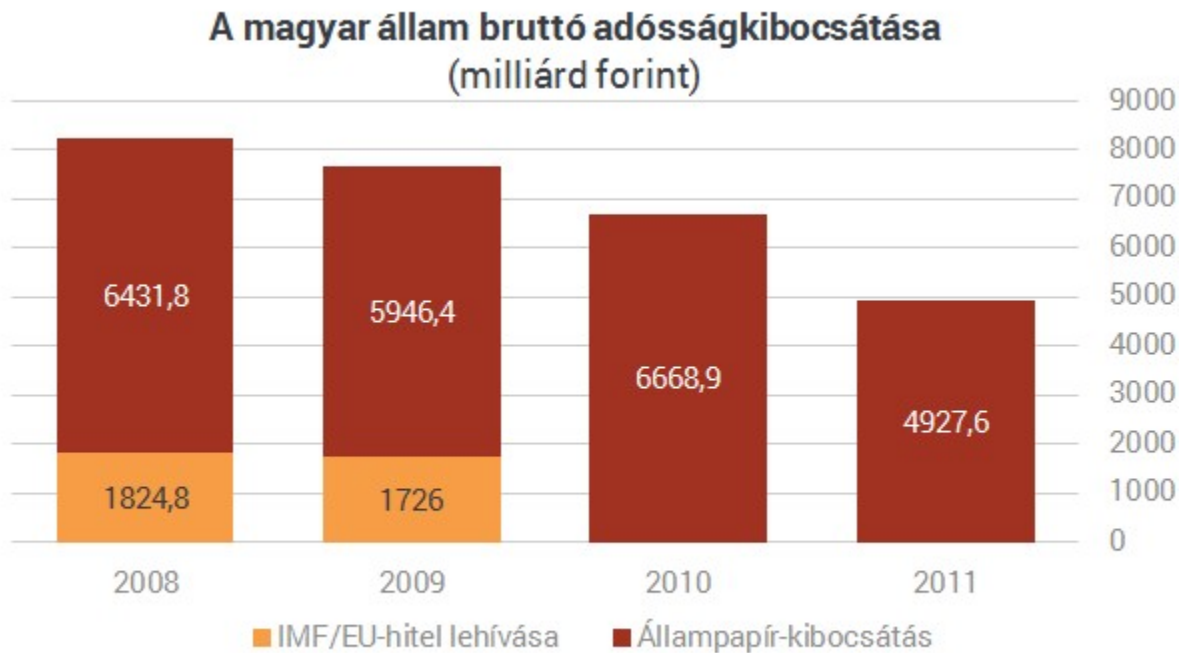
A globális gazdaságban a nemzetközi pénzügyi intézmények kulcsszerepet játszanak az államadósság-válságok megelőzésében valamint az ebben már érintett országok stabilitási folyamataiban.

Legfontosabb szervezetei:

- A Nemzetközi Valutaalap (IMF),
- a Világbank,
- az Európai Unió.

Az 1947.-ben létrejött IMF a II. világháború után elsődleges feladatául a válságba került országok stabilizálása volt azok fizetési mérlegeik alapján. Feladatai közé mind a mai napig beletartozik az árfolyam-politikák vizsgálata, pénzügyi hitelezés és technikai segélynyújtás. a pénzügyi hitelezéseken belül található az adósság és adósságszolgálat-csökkentési politikák. A tagállamoknak rövid távú hiteleket biztosítanak, szigorú feltételekkel, melyek a költségvetési megszorításokra és strukturális reformokra helyezik a hangsúlyt (Blahó & Prandler, 2016).

16. ábra: Világválságot követő államadósság finanszírozásának felépítése
(Forrás: Portfolio)

Forrás: ÁKK, Portfolio

A szintén a második világháborút követően 1944-ben létrejött Világbank leginkább hosszú lejáratú és alacsony kamatozású hitelekkel támogatja az országokat a gazdaság megélénkítésére, ezzel támogatva a fenntartható adósságpályát. Kiemelt figyelmet fordít az infrastruktúrára, az oktatásra, szegénység mérséklésre, egészségügy fejlesztésre ezzel biztosítva az adósság hosszú távú fenntartását (Nordhaus & Samuelson, 2016).

Az Európai Unió (továbbiakban EU) tagállamainak fiskális fegyelmét a Stabilitási és Növekedési Paktum és a Maastrichti kritériumok biztosítják. Valamint a válságkezelő mechanizmusok (például az Európai Stabilitási Mechanizmus – ESM) biztosítják a túlzott deficit és eladósodás elleni küzdelemben az euróövezet pénzügyi védőhálójaként.

6.3.2 Adósságütemezés és részleges elengedés

Amikor egy ország adósságállománya fenntarthatatlanná válik, az adós és a hitelezők között tárgyalások kezdődnek, ezeknek célja az adós ország újbóli fizetőképessége és a hitelezői veszteségminimalizálás. Ennek két leggyakoribb formája a következő:

- **Átütemezés** esetén egy az eredeti törlesztési határidőkben történő módosítást értünk. Rövidtávon ez az intézkedés csökkenti a kiadásokat és likviditási könnyítést jelent, de az összesített kötelezettség változatlan módon fennáll. Összefoglalva ezzel az intézkedéssel csupán a költségvetési nyomás enyhül egy rövidebb távon, de a strukturális problémák változatlanok lesznek a költségvetésben.
- **Adósság-elengedés** - súlyos helyzetben lévő adós esetén a hitelezők, ha már nem látják esélyesnek tőkéjük visszaszerzését, azt el kell könyvelniük veszteségként. Leginkább az IMF-felügyelt program keretében történik ez meg. Ezzel az adós magára vállalja azt a következményt, hogy megbízhatatlansága miatt elesik egyes külső forrásoktól (Bod, 2020).

7. Következtetések és javaslatok

A dolgozat fő célja a költségvetési hiány és az államadósság keletkezésének, gazdasági következményeinek és csökkentésük lehetőségeinek átfogó bemutatása volt. A vizsgálatok rámutattak hogy az adósságállomány növekedés és a költségvetési hiány állandósulása nem csupán pénzügyi, hanem strukturális és társadalmi probléma is. Fenntarthatóságuk csak komplex gazdaságpolitikai intézkedéssel érhető el.

A fiskális kiadások évről-évre történő növekedését már évtizedek óta megfigyelhetjük, ha a kormányzat a rövid távú költségeket visszaszorítaná, a hiány már csökkenő tendenciát tudna mutatni, hosszú távon pedig az államadósság mértéke is. A kiadás csökkentés nem minden szektor esetén kivitelezhető. Az oktatás, egészségügy és a kutatás-fejlesztés területén történő állami beruházások hosszú távon a versenyképesség növekedését eredményezik. Ide kell sorolnunk még az egyes állami szektorok fejlesztésére szánt kiadásokat is, amik növelik a hatékonyságot, mint például a digitalizáció támogatása a közigazgatásban. Az Európai Unió ennek keretében vezette be a Stabilitási és Növekedési Paktumot, ám az egyes országokban, köztük hazánkban is szükséges lenne az intézményi kontroll szerepének megerősítése. Az utóbbi évek pedig rámutattak arra, hogy a szabályrendszer rugalmas alkalmazására van szükség, mint például a COVID-19 járvány idején. A fiskális politikát tovább boncolgatván bevételnövelés is csökkentené a fennálló hiányt, melyet az adórendszer reformálásával lehetne elérni. Az adóalap bővítés, adóelkerülési és adócsalás elleni küzdelemre fordított kiadás hosszabb távon megtérülne az állami költségvetésben.

Az adósság fenntarthatóságának kulcsa a növekedés és a kamatlábak közötti arány javítása. Ez okból kifolyóan ösztönözni kell a kormányt a beruházásokra, az innovációt és a termelékenység növekedését, hiszen ha a bevételek megemelkednek, csökken ugyancsak a hiány mértéke.

Az országokra nemzetközi nyomás is nehezedik az adósság szintjük miatt, a hitelminősítők általi besorolások nagyban meghatározzák egy nemzet megítélését és erősen befolyásolják a költségvetésük finanszírozását. A befektetői bizalom természetesen nem csak negatív irányú lehet, hiszen ha a gazdaság élénken és jól teljesít, a hitelminősítők pozitív besorolásaikkal bizalmat keltenek a külföldi befektetőkben. A bizalom kulcsfontosságú a befektetések esetén melyek, ha nagyobb számban áramlanak az országban a költségvetési mérleget pozitív irány-

ba billentik. A hitelminősítők (Moody's, S&P, Fitch Ratings) besorolásai közvetlenül hatnak a finanszírozási költségekre és a befektetői döntésekre.

A pozitív besorolás nemcsak a tőkebeáramlást segíti, hanem bizalmi erősítő mechanizmusként is működik. A gazdaságpolitikai kiszámíthatóság, a jobbiztonság és a stabil költségvetési irányvonal mind hozzájárulnak a befektetői bizalom növekedéséhez, ami közvetve mérsékli az államadósság terheit is.

A dolgozat eredményei alapján nem hagyható figyelmen kívül a társadalmi következmények dimenziója sem. A megszorító politikák és az eladósodottság miatti fiskális szigor társadalmi feszültségeket kelthet, gyengítheti a közbizalmat és politikai instabilitást okozhat.

A fenntartható adósságkezelés tehát nemcsak gazdasági, hanem társadalompolitikai kérdés is. Az állampolgárok jóléte, a közszolgáltatások minősége és a bizalom az intézmények iránt mind befolyásolják a gazdasági stabilitást.

A dolgozat eredményei alapján a jövőben több irányba folytatható kutatás az államadósság szerkezetének részletesebb feltárására, melyben különösen fontos a külföldi és belföldi finanszírozás aránya. Hazánkban is megfigyelhető a kormányok által a belső finanszírozásra történő törekvés. Egyre kedvezőbb állampapírok kerülnek piacra, amikkel a lakosság is megtakaríthat és az állam is bevételhez jut. Másrészt fontos terület az adósságkezelési stratégiák vizsgálata főként a válságkezelési időszakokban.

Összességében megállapítható, hogy a költségvetési deficit és az államadósság kezelése komplex és hosszú távú gazdaságpolitikai kihívás, amely egyensúlyt kíván a növekedésösztönzés és a fiskális fegyelem között. A fenntartható államadósság nem kizárólag a hiány korlátozását jelenti, hanem egy olyan kiegyensúlyozott fiskális politika kialakítását, amely támogatja a gazdasági növekedést, mérsékli a kockázatokat és biztosítja az államháztartás stabilitását. A jövő fiskális politikájának sikere három nagyobb tényezőn múlik:

- a növekedési potenciál erősítésén
- az államadósság stabilizálásán
- és a társadalmi bizalom megerősítésén.

Csak a három tényező egyszerre történő megvalósulása tudja biztosítani hosszú távon a költségvetés fenntarthatóságát, és vele együtt a gazdasági jólét tartós megőrzését.

Irodalomjegyzék

Central Statistics Office, 2023. *Key Findings Government Finance Statistics - Annual 2017 to 2022 (April 2023 results)*. [Online]

Available at: [https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-gfsa/governmentfinancesstatistics-annual2017to2022april2023results/keyfindings/#:~:text=The%20general%20government%20finances%20rebounded,billion%20\(16.8%25\)%20on%202021.](https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-gfsa/governmentfinancesstatistics-annual2017to2022april2023results/keyfindings/#:~:text=The%20general%20government%20finances%20rebounded,billion%20(16.8%25)%20on%202021.)

[Hozzáférés dátuma: 09 2025].

Barcza, G., 2015. Az államadósság szerepének változása a közgazdaságtanban és a magyar adósságkezelés alapelvei. *Pénzügyi Szemle*, pp. 444-457.

Benczes, I., 2019. *Válság és válságrendezés a Gazdasági és Monetáris Unióban*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Benczes, I. & Kutasi, G., 2016. *Költségvetési pénzügyek*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Blahó, A. & Prandler, Á., 2016. *Nemzetközi szervezetek és intézmények*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Bod, Á. P., 2020. *Bevezetés a gazdaságpolitikába*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Bod, Á. P., 2025. *Magyarországon népbetegség a fiskális alkoholizmus?*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem.

Bordás, M., 2014. *A közigazgatás gazdaságtana*. budapest: Dialóg Campus.

Commission, E., 2023. *Vade Mecum on the Stability and Growth Pact: 2023 Edition*. hely nélkül.: ismeretlen szerző

Domonkos, E., 2011. Merre tovább portugál gazdaság?. *Társadalom, gazdaság, kultúra (TEK)*, 6., kötet, pp. 69-84.

ECONOMICS, T., dátum nélkül. *Ireland Government budget value*. [Online] Available at: <https://tradingeconomics./ireland/government-budget-value>

Erdős, T., 1999. Az infláció és néhány közgazdasági kategória kapcsolata. *Közgazdasági Szemle*, pp. 629-656.

GKI Gazdaságkutató Zrt., 2024. *AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS FENNTARTHATÓSÁGA ÉS AZ EGÉSZSÉGÜGY ÖSSZEFÜGGÉSEI*, Budapest: GKI.

Halász, Á., 2014. Politikai költségvetési ciklusok a magyar államháztartásban. *Köz-gazdaság*.

Halász, Z. & Klicsu, I., 2023. *Költségvetési jog*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary.

Halmai, P., 2016. *Krízis és növekedés az Európai Unióban*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Halmai, P., 2023. *Fenntarthatóság a közgazdaság-tudományban*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

hivatal, K. S., 2008. *A maastrichti kritériumok és teljesülésük*. hely nélk.: ismeretlen szerző

Krekó, G. & P.-Kiss, J., 2007. Adóelkerülés és a magyar adórendszer. *MNB Tanulmányok*.

Mankiw, N. G., 2005. *Makroökonómia*. Budapest: Osiris.

Matolcsy, G. & Palotai, D., 2018. A magyar modell: A válságkezelés magyar receptje a mediterrán út tükrében. *HITELINTÉZETI SZEMLE/FINANCIÁL AND ECONOMIC REVIEW*.

Nordhaus, W. D. & Samuelson, P. A., 2016. *Közgazdaságtan*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

P. Kiss, G. & Reppa, Z., 2010. Quo vadis, deficit? Mekkora lesz az adóbevétel, ha visszafordul a gazdasági ciklus?. *MNB Szemle*, pp. 39-52.

P., G. K., Babos, D., Baksay, G. & Berta, D., 2017.. *A költségvetési egyenleg mutatói*. hely nélk.: Magyar Nemzeti Bank.

Tomka, B., 2016. *Gazdasági növekedés, fogyasztás és életminőség*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Vigvári, a., 2017. *Pénzügy(rendszer)tan*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Ábrajegyzék

1. ábra: Hazánk költségvetési egyenlegének alakulása	7
2. ábra: Magyarország államadosságának alakulása	9
3. ábra: Magyarország költségvetési hiányának megoszlása 2025 augusztusában.....	10
4. ábra: Munkanélküliség alakulása Magyarországon... ..	13
5. ábra: Laffer-görbe	15
6. ábra: Államháztartási kiadások GDP arányosan	16
7. ábra: Az expanzív költségvetési politika hatása az IS-LM modellen keresztül.....	18
8. ábra: Infláció mértéke az évek folyamán hazánkban... ..	20
9. ábra: A magyar költségvetés kamatkidadásai- és bevételei GDP arányosan.....	21
10. ábra: Magyarország költségvetésének kamatkidadásai.....	23
11. ábra: COFOG 2010-es és 2022-es adatai táblázatosan... ..	26
12. ábra: COFOG 2022-es adatai diagramon szemléltetve	27
13. ábra: Közszolgáltatások színvonala Magyarországon.....	28
14. ábra: NAV által kezelt adóbevételek éves szinten	31
15. ábra: : Az árnyékgazdaság mérete 31 európai országban 2022-ben... ..	32
16. ábra Világválságot követő államadosság finanszírozásának felépítése... ..	35

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Magyarország hitelminősítésének alakulása.....	24
2. táblázat: Magyarország hitelminősítése 2025-ben... ..	25

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Hornyák Nikoletta

A Hallgató Neptun kódja: CEXW52

A dolgozat címe: A költségvetési túlterheltség és az államadósság

A megjelenés éve: 2025

A konzulens intézetének neve: Agrár-és Élelmiszergazdasági Intézet

A konzulens tanszékének a neve: Közgazdasági és Természeti Erőforrások tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025 év 10 hó 28 nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Hornyák Nikoletta (hallgató Neptun azonosítója: CEXW52) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Gyöngyös, 2025. október 28.

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Hornyák Nikoletta
Neptun-kódja:	CEXW52.
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	Szakdolozat
A munka címe:	A költségvetési túlterheltség és az államadósság/

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
Forrás keresés	Chat GPT, GPT-5	

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka **mellékletében való csatolása szükséges.**)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve, verziója, elérhetősége	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

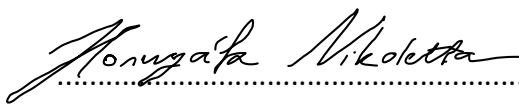
Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....
.....
.....
.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt:Szolnok....., 2025.¹⁰ hó ..²⁸.. nap

.....

Hallgató aláírása

.....

Konzulens/Témavezető aláírása